

Oppervlakkig oordeelend, zou men precies het omgekeerde verwacht hebben.

Als we onzen blik op de jongeren richten, zooals zij met Jezus verkeerden, dan zeggen we: alles hangt voor hen aan de aanwezigheid van hun Meester. Zelfs zoolang ze Hem volgden, Hem in hun midden hadden, waren ze nog zoo zwak. Hun kennis was nog gebrekkig, zoodat de Heiland tot hen zeggen moest: Ik heb u nog veel te zeggen, maar gij kunt dat nu nog niet dragen.

Hun liefde was nog zwak; zelfs in de heilige ure van het laatste Avondmaal twistten ze nog over de vraag: wie zal de eerste zijn?

En hoe stond het met hun geloof? Als ze in den storm op het meer zijn, durven ze met Jezus aan boord nog angstig te roepen: Heere, help ons, wij vergaan!

Wat moet er nu uit zulke menschen worden, als hun Meester heengaat?

Heeft Hij Zijn onmisbaarheid zelf niet afdoende geformuleerd in het woord: Zonder Mij kunt gij niets doen?

Hoe kunnen dwalende schapen herders der kudde worden? Slechte leerlingen goede leermeesters? Vreezende discipelen bezielde apostelen?

Blijft hij ons, Heere Jezus, verlaat ons nu nimmermeer!

Maar hun Meester zegt: het is u nut dat ik wegga!

De Olijfberg voltooit straks de scheiding. Jezus gaat heen, verbreekt het contact Zijner lichamelijke tegenwoordigheid.

Maar maakt zóó juist het verband sterk voor eeuwig.

Het klinkt anders wel paradoxaal, dat scheiding eenheid, verbreking verband, weggaan nut zal geven!

Zou het, als Jezus heengaat, niet spoedig met het discipelschap uit zijn?

Zullen de schoone bloemen, van den wortel losgescheurd, niet spoedig verwelken? Als de Herder heengaat, zullen de schapen niet verstrooid worden?

Is er niet allerlei kostelijk werk onder de menschen, waarbij alles aan één persoon schijnt te hangen. Wordt die weggenomen, dan is het of de grondsteen onder het huis wordt weggenomen; het dreigt ineen te storten. Menschenwerk hangt aan menschen; goddelijk werk echter aan God.

Daarom kon Jezus met heilige kalmte tot zijn jongeren zeggen: het is u nut, dat ik wegga.

Hij maakte immers in Zijn heengaan Zijn discipelen slechts schijnbaar arm, opdat ze door Zijn Geest in Hem waarlijk rijk zouden worden.

In dien Geest zou Jezus wederkomen; Hij zou hen geen wezen laten.

Van Zijn lichamelijke tegenwoordigheid moesten zij beroofd worden, om eeuwig met Hem te leven en één met Hem te zijn.

Dit is de troost der Kerk van Christus: de scheiding maakt verbinding, de verbreking eenheid. Door het gemis heen groeit het geloofsbezi.

Als er de band des geloofs door genade is aan Hem die heenging, dan mogen we, juist na Zijn hemelvaart, met volle leugen drinken uit de bron der genade, die afvloeit uit het hemelsche heiligdom.

Zalige scheiding, die de eeuwige hereeniging inleidt!

De Heilige Geest, die het ledig, door Christus heengaan gekomen, vervult met al de goddelijke volheid, die maakt elk verweesd discipel tot een vurig Apostel.

F. C. M.

De Christelijke cultuur en de „theorie van de paradox”. IV.

In dit artikel maken we enkele algemeene opmerkingen.

Met zijn aanval op het „neo-calvinisme” heeft Dr Miskotte in zijn argeloosheid, „in zijn onschuld” (om zijn eigen woorden te gebruiken), ertoe meegewerkt, dat de oogen opengaan voor den verwoestenden invloed, die er van de dialectische theologie uitgaat. Nog een beetje precieser druk ik uit, wat ik eigenlijk meen, als ik het zóó zeg: hij heeft de oogen helpen openen voor de machteloosheid der dialectische theologie, om het onchristelijkingsproces, als waaraan reeds lang vóór dien Dr Miskotte ten prooi gevallen was, te breken en te genezen; immers, het gaf aan dit proces van onchristelijking een mogelijkheid, zich te verbergen voor zichzelf en de allures aan te nemen van waarachtigen eerbied voor Christus.

Reeds lang voor dezen zat Dr Miskotte te broeden over denk-constructies, die hem mogelijkheid geven, het christelijk geloof te „redden”, zonder dat de redder zelf als een verloren zoon weer zou moeten vragen om teruggave van de goederen, die hij als „critisch” theoloog had „doorgebracht”. Dr Miskotte had al lang afgerekend met de theologie van de „vaders”; maar dit niet alleen: hij had eigenlijk geen theologie meer overgehouden uit den faillieten inboedel van zijn theologisch

denken. De bijbel Gods-Woord? Neen. De Christus, de Jezus Christus der Schriften, Gods Zoon? Neen; de historische Jezus, die werd voor hem tot niets meer dan „die man, die op twee beenen rondliep daar in Palestina”. Wat Dr Miskotte overhield, dat was wat christelijke traditie, die zich onder de menschen overeind wilde houden met een beetje gefilosofeer over de Christus-idee (voor het gemak met Christus vaak verwisseld). Ter wetenschappelijke zelfrechtvaardiging redde Dr Miskotte zich dan met wat godsdiensttheorie, en incorporeerde den Christus, dien hij als predikant der Nederlandsch Hervormde Kerk elken Zondag te verkondigen had, in een godsdiensthistorisch amalgaam, zóó, dat die Christus niet veel anders meer betekende dan een exponent van de diepere godsdienstige ideeën, die er altijd in de menschenwereld geleefd hadden. Bij zijn spreken over „Christus”, had Dr Miskotte reeds toen den historischen Jezus gescheiden, niet alleen van den Christus der Schriften, maar ook van den „Christus” der godsdienstgeschiedenis, en tevens van den „Christus” van Dr K. H. Miskotte's immer wisselende verlegenheidstheorieën. Voor Dr K. H. Miskotte, althans als denker, was het niet de bijbelsche Christus, die met hem werkte, doch het was een of andere Christus-idee, waarmee Dr K. H. Miskotte werkte, opereerde.

Reeds toen was de Christus, de levende, de werkelijke, de Christus van de Schrift en van het oude conciliën-christendom, door Dr K. H. Miskotte praktisch gezet buiten wetenschap en cultuur, buiten staatkunde en economie, buiten kerk en volk. Maar het is duidelijk, dat dit voor een predikant in de Hervormde Kerk een wonderlijk ding is: hij moet dan toch maar week aan week over Christus preeken, en daar een bijbeltekst voor nemen, zijnde dit oirbaar. Maar de schare begrijpt dat allemaal zoo niet; want de heldere brochure, waarin Dr Hulsman indertijd deze, objectief gesproken, onwaarsachtige positie van den ethischen kerkedienaar heeft geteekend, is, jammergenoeg, al vrij gauw vergeten. Zoo zaten ze beiden in de moeite: de gemeente, die niet begreep, wat den universiteitsgediplomeerde Miskotte van den kanselbestiger Miskotte toch eigenlijk wel onderscheidde en — scheide, en Dr Miskotte zelf, die toch als goedwillend man naar een theorie zocht, die hem in staat zou stellen, zijn z.i. niet-stichtende wetenschappelijke denk-apparaat te verbinden met zijn als-stichting-bedeelde preek-apparaat. Tusschen de conferentiezaal, die de wetenschappelijke voering van der dominees stichtelijke jasje naar buiten pleegt te keeren, enerzijds, en der preekstoel, die de stichtelijke voering van der dominees wetenschappelijke jasje probeert naar buiten te keeren, anderzijds, had Dr K. H. Miskotte als toch wel-goedwillend menschenkind een verbintenis noodig. Ook al om het conflict daarbinnen tot zwijgen te brengen.

Hierbij „hielp” hem nu K. Bartha theologie. Het wonderheerlijke in deze „theologie” was, dat zij zoowel jaf als voering tegelijk „stichtelijk” en „wetenschappelijk” had gemaakt. Men kon de conferentiezaal en den preekstoel weer verzoenen. Was dat niet „stichtelijk”, dat God kwalitatief van den mensch verschilt, oneindig? En was het dan voorts niet „wetenschappelijk”, dat men nu voorts dit verschil tusschen God en mensch radikaal over heel de linie uitwerkte, en daarom al wat „op aarde” geschiedt, onder dit aspect bezag, en dienovereenkomstig al wat vlak-menschelek was, leeg, onvruchtbaar, ongodelijk noemde? Was dat niet „stichtelijk”, zoowel de hollende paarden van de „wereld” als die van de „kerk” in de borst te grijpen en in hun hoogmoedsstormloop tot staan te brengen? Want de „wereld” werd in haar goddeloosheid gestuit, door het onophoudelijk reciteeren van Prediker 5:1: God is in den hemel en gij zijt op aarde. En wat anderzijds de kerk betreft: ook die kerk wilde men in den opmarsch van haar zelfgenoegzaamheid stuiten met hetzelfde woord: God is in den hemel, maar gij zijt op aarde. Haar denken, haar belijden, haar decreten en symbolen, het was alles „aardsch”, en dus in zichzelf ledig, onvruchtbaar, niet-godelijk, anti-godelijk. Ja, het was alles buitengewoon „stichtelijk”, en daartoe zeer „wetenschappelijk”. Want de inderdaad verrassende gemakelijkheid, waarmee de dialectische school aanvankelijk sprak, en zich van allerlei filosofische grondbegrippen wist te bedienen, gaf aan deze stichtelijkheid een air van wetenschappelijke voornaamheid. En de theologen der verlegenheid waren gered. Die menscheleke Jezus, die „op twee beenen rondliep in Palestina” was ook inderdaad slechts „op aarde” geweest, en God, die gansch andere, was „in den hemel”. Vroeger kon men dat niet zoo duidelijk, zoo cru zeggen; maar thans klonk het ineens stichtelijk.

Maar met dat al: het stichtte niet.

Want, afgedacht nog daarvan, dat die „wetenschappelijkheid” al duidelijker voos en onhoudbaar bleek te zijn en zich in zelf-legenspraak hopeloos vastwerkte (wie vandaag nog met de oude klanken der dialectische theologie werkt, is „achter”), men had onder de bedrijven door den band tusschen Christus Jezus en de menscheleke levens„gebieden” doorgesneden. Met andere woor-

den: men bleef voortgaan op de oude manier: men verrichtte op die menscheleke levensgebieden allerlei operaties, die niet aan den levenden Christus zich ontleenen wilden, doch dit nu zelfs bewust weigerden.

Hier is dan ook het geloofsverschil tusschen Dr K. H. Miskotte en ons. Hij, in zijn laatste ontwikkelingsstadium, is van zijn Russen (Dostojewski) en Brahmanen (der Mouw) nu bij het Barthianisme terecht gekomen, zoolang het duurt. Wij onzerzijds gelooven, dat Christus Jezus, die dood is geweest en levend is geworden, die waarachtig God en mensch is en blijft, werkelijk ten hemel is gevaren, en werkelijk zijn Pinkstergeest heeft uitgestort, en werkelijk ingrijpt op de wereld, over welke „alle macht” Hem is gegeven.

Dat laatste geloof Dr K. H. Miskotte niet. Hij zal waarschijnlijk zeggen, dat hij het wel geloof. Maar wij zeggen, dat hij het niet geloof, omdat we walgen van het woordengegoochel en het quasi-gefilosofeer, waarmee men zich nog presenteren wil als handhavers der oude christelijke belijdenis. Dit vinden wij — als we de taal der profeten gebruiken mogen, en wij móeten het — „hoereeren”. De feiten zijn voor wie de toestanden kent, voor wie de „dogmatische brieven” van het „Algemeen Weekblad” leest, voor wie de begrippen der dialectische theologie ontleedt, niet meer te verdoezelen. Men geloof niet meer, dat Jezus Christus, naar de oude christelijke belijdenis, in een historisch moment ten hemel is gevaren, daar nog steeds lichamelijke aanwezig is, en vandaar even concreet heerschappij voert op aarde, en dit dan langs den „middellyken” weg, als hij, gansch concreet, eens hier beneden vernederd is geweest in dienstknechtschap. Dr Miskotte geloof o.a. ook niet meer wat er staat in Zondag 17—19 van den Heidebergischen Catechismus, al ligt die op zijn preekstoel.

En op dit niet gelooven van wat de Schrift ons predikt, loopt het debat tusschen hem en het („neo”)calvinisme vast. Het heilsfeit en de heilsgeschiedenis hebben in de quasi-theologie van Dr K. H. Miskotte geen plaats, al blijft hij dan op de aan die heilsfeiten vastgeknoopte feestdagen der kerk behoorlijk „preken”.

Want al wat Dr Miskotte nu verder tegen Dr Colijn en mij inbrengt, is tot dit niet-gelooven van den bijbel terug te brengen, en daaruit te verklaren. „Het gericht over het bestaande” wordt door Dr Colijn niet ernstig genomen, zegt hij. Ons antwoord is: een „gericht”, zooals gij het hebt gefilosofeerd, erkennen wij niet; het is niets anders dan een denk-constructie, en als zoodanig een op uw eigen standpunt hoogmoedige zwagering. Maar wij, die de Schrift gelooven, nemen het „gericht” zóó, als God het ons predikt aan, wij gelooven ook, dat het optreedt in de geschiedenis en het bestaande, maar weigeren tevens mee te doen met de verloochening van Christus' heilswerk, waardoor God zegenend, aannemend, herstellend tot het bestaande weergekomen is.

(Slot volgt.)
K. S.

Alice Nahon. †

Zondagavond laat ontving ik een telegram uit Antwerpen, dat de doodstijding bracht van Alice Nahon, de bekende Vlaamsche dichteres.

Sinds acht maanden was ze weer ziek en aan bed gebonden, maar de laatste week was de toestand zeer verergerd. Hooge koorts, aldus berichtte haar vader in een bij het telegram aansluitenden brief, telkens zich herhalende bewustzijnsinzinkingen, jagende polsslag en steeds terugkeerende benauwdheden wezen op het naderend einde. Wel was ze in de achterliggende jaren de zwakte, die haar van 1915 tot 1921 aan een sanatorium gebonden had, te boven gekomen en had ze een werkkring kunnen aanvaarden, maar haar gestel was broos gebleven en tegen een hernieuwden aanval niet bestand. Op 36-jarigen leeftijd is ze heengegaan, na een moeilijk leven van veel teleurstelling, veel innerlijken strijd, veel verloren illusies.

In de laatste jaren publiceerde ze niet. Uit de ontwikkelingen, waarin haar denken en streven geraakt was na haar terugkeer in het actieve leven, had ze zich nog niet kunnen bevrijden, en het proces van aanpassen en houding-vinden was nog niet tot voltooiing gekomen. Na den bundel „Schaduw”, die van deze complexiteit getuigenis aflegde, heeft ze geen nieuw werk meer gegeven en zoo is de erfenis, die ze heeft nagelaten, niet meer dan het drietal bundeltjes „Vondelingskens”, „Op Zachte Voetzakens” en „Schaduw”.

’t Is weinig — en toch is het veel. Want wat in die bundeltjes is samengelezen — en dan denk ik in ’t bijzonder aan de beide eerste, die dateeren uit haar sanatoriumtijd — is klare, echte, zuivere poëzie, eenvoudig en zonder allerlei problematiek, ontroerend door de hunkering, die er in trilt, naar

leven
stille
In di
neele
Wa
peri
aan t
meest
heel
ring
teede
óók
voor
sche
sche
Deze
Lev
enth
de be
over
herha
stille
was
haar
denke
En w
ze d
Da
naar
tweet
waari
lijke
zigu
de st
worst
lijden
„Se
ander
ik me
veel
en de
(1928
dunk
Alice
al zw
krach
Ik l
den l
versc
het n
eens
memo
ning
lante
deze
en de
die v
vél
ons b

Een
een bo
malen
heeft
den he
zien)
L. vol
schilde
ontwik
den on
in drie
dat wa

geken
woord
Luxe

Het
gewij
geschr
een ku
Voor
geschr
volgt
naschr
en ve
opvatti
aante
Schout
Beha
vindt
fraai
Knap
kleure
In d
ningen
in de
wijs
afbeeld
de int
nen or
toe te
kleure
De
popula
lijke w